

Llengua catalana i Literatura

AVANÇA

El llibre Llengua catalana i Literatura, Avança, per a primer curs d'ESO, és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'Edicions Educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz** i **Pere Macià Arqué**.

En l'elaboració ha participat l'equip següent:

TEXT

Teresa Guiluz Vidal
Eduard Juanmartí Generès
Albert Vilanova Boqueras

IL·LUSTRACIÓ

Judit Frigola

ASSESSORAMENT

Lluís Payrató Giménez

ADAPTACIÓ PEDAGÒGICA

Teresa Guiluz Vidal
Eduard Juanmartí Generè

EDICIÓ

Alba Vila Cucó

DIRECCIÓ DEL PROJECTE

Montse Santos Gómez

Índex

UNITAT	Comunicació	SABER FER
		Comprensió lectora
1 La Secundària, vet-ho aquí pàg. 6	La llengua i les relacions socials	<i>Qui som?</i>
2 I després de les classes... pàg. 22	Converses espontànies i converses planificades	<i>Oriol Garcia i Quera: «Els paisatges, l'heràldica, el vestuari... tot ho trec de fonts històriques coetànies»</i>
3 Cap de setmana pàg. 40	Els diàlegs dins del text narratiu	<i>Cap al Pirineu</i> (PILAR GARRIGA. <i>L'home del bosc</i>)
4 Explica'm què has fet pàg. 58	La narració de fets quotidians	<i>Nosiguistan</i> (ALBERT VILANOVA)
5 Capgirant el món pàg. 74	Textos narratius de creació	<i>Un espectacle inesperat</i> (MIQUEL PUJADÓ. <i>L'okupa de cervells</i>)
6 Quin temps fa? pàg. 92	La notícia	<i>Devastació a Oklahoma</i> (El Punt Avui)
7 El nostre paisatge pàg. 108	La descripció d'un espai	<i>Al país dels indis</i> (PHILIPPE NESSMAN)
8 Sobre gustos no hi ha res escrit pàg. 126	El catàleg comercial SABER FER: descriure breument un objecte	<i>El corral esvalotat</i> (JORDI FOLCK. <i>Vols fer el favor d'apujar-te els pantalons?</i>)
9 Preparant les vacances pàg. 144	El fullet informatiu	<i>Miravet, la història d'un poble de l'Ebre català</i> SABER FER: redactar un text turístic
APÈNDIX: gramàtica, ortografia, conceptes lèxics i semàntics, figures retòriques		pàg. 162

Gramàtica	Ortografia	Vocabulari	Literatura
Text i enunciat	L'alfabet	L'ésser humà: trets psicològics	Els textos literaris
Estructura de les oracions. Classes d'oracions	La partició de paraules a final de línia	Les aficions	La comèdia de situació
Les classes de paraules. Els verbs i els noms Les classes de paraules. Els adjectius, els determinants i els pronoms	L'apòstrof i la contracció	El temps lliure	El teatre com a espectacle
Els verbs: la persona gramatical i el temps verbal	Majúscules i minúscules	Les tradicions	Els gèneres narratius populars
El condicional. Els pronoms <i>en</i> i <i>hi</i>	La vocal neutra a final de paraula La vocal neutra enmig de la paraula	El Carnaval	El marc narratiu: temps i espai
El futur. El verb <i>deure</i> . Interrogacions	Les vocals o, u àtones	El temps	Els gèneres narratius cultes
Verbs copulatius i impesonals. Classes de paraules i expressions per localitzar elements	Diftongs i hiats	Espais urbans i espais rurals	La poesia
El nom. L'adjectiu i els determinants	Els accents	La roba	El retrat
Algunes característiques dels noms. Els complements del verb	Paraules amb accent diacrític	Els viatges	Literatura i viatges

Esquema del llibre

L'estructura de les unitats didàctiques és molt regular i molt senzilla, per tal que tots els continguts siguin fàcils de localitzar.

Cada unitat comença amb una pàgina motivadora, centrada en les imatges i en què es presenten activitats bàsicament orals, perquè tots us pugueu expressar lliurement.

Amb **fotografies** atractives i activitats lúdiques descobriràs el tema de la unitat.

Les competències de comprensió lectora i el treball comunicatiu més pràctic es presenten a continuació.

A cada unitat
treballaràs
un tipus de text
o un vessant de
la **comunicació**.

Saber fer és posar en pràctica tot el que estàs aprenent dia a dia i desenvolupar estratègies comunicatives.

Les **activitats**
t'ajudaran
a comprendre millor
el text i el podràs
interpretar i analitzar
a fons.

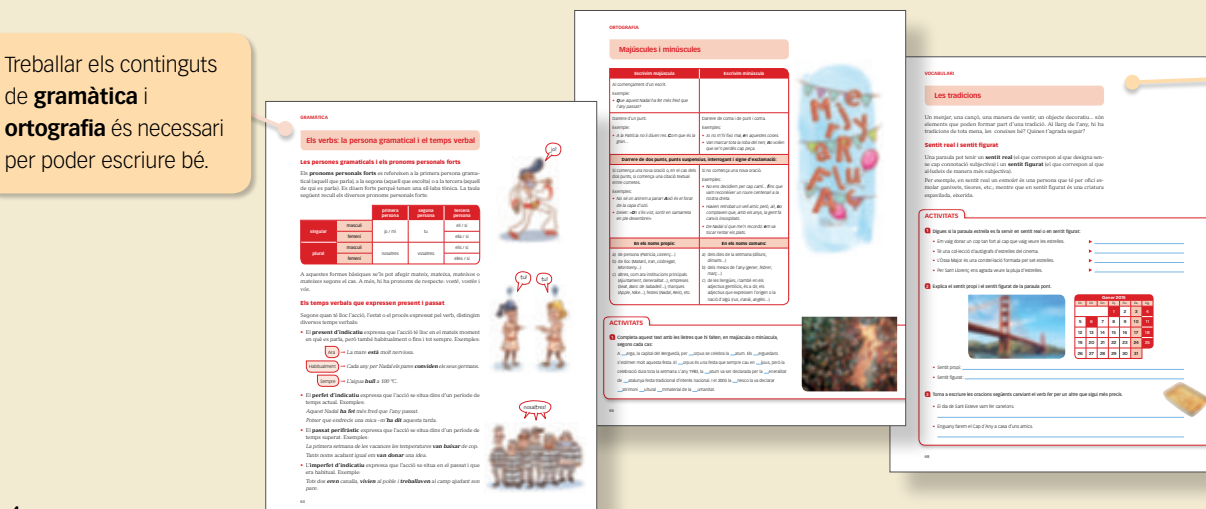
Una **lectura** interessant, amb l'ajuda d'un vocabulari on hem definit les paraules que potser no coneixes.

Les **claus de la lectura** t'orientaran abans de fer les activitats.

Un bloc transversal de coneixement de la llengua pràctic i competencial.

Treballar els continguts de **gramàtica** i **ortografia** és necessari per poder escriure bé.

El **lèxic** es treballa a partir de camps semàntics. Aprendràs paraules noves però també descobriràs les relacions que hi ha entre elles.

La **literatura** comença amb l'explicació dels gèneres, i després treballarem el contingut a partir de textos.

[illegible]

I al final de cada unitat, activitats d'avaluació a partir d'un text.

[illegible]

Competències

- Competència comunicativa, lingüística i audiovisual
- Competència artística i cultural
- Competència matemàtica
- Competència digital
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència social i ciutadana
- Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

Altres icones

-

 Activitats TAC

 Activitats amb el suport
 de la guia didàctica

1

La Secundària, vet-ho aquí

Fixa't en aquestes fotografies de centres d'ensenyament secundari. S'assemblen al teu? Pensa en algunes diferències importants entre el teu centre i els d'aquestes fotografies i explica-les al teu company.

Per parelles, converseu sobre les instal·lacions i sobre les vostres primeres impressions a l'institut:

- Pel que fa a les instal·lacions, el passadís, la façana...
- Respecte a l'interior de les aules podríem dir que...
- El tipus d'alumnes que apareixen a les fotografies em sembla que...
- Em sembla que a la Secundària les coses m'aniran...

La llengua i les relacions socials

La **conversa** és un text en què intervenen dues o més persones, que s'anomenen **interlocutors**. La majoria de les converses tenen una estructura semblant:

- L'**obertura** és la primera part de la conversa, en la qual els interlocutors se saluden i estableixen contacte.
- El **desenvolupament** és la part central de la conversa, els interlocutors parlen del tema o dels temes que els interessin.
- El **tancament** és l'última part, aquella en què el diàleg s'acaba i els interlocutors s'acomiaten.

Les fórmules lingüístiques que utilitzem per saludar, acomiadar-nos, presentar-nos i agrair són **formals** o **informals** atenent a la persona a qui ens adreçem i a la situació en què ens trobem. De la mateixa manera, els gestos, la mirada, el contacte i la distància entre els interlocutors demostren el nivell de confiança que hi ha entre ells.

Capítol d'*El convidat* en què Albert Om visita Kéllian Jornet.

ACTIVITATS

- 1 Com s'indica, en una conversa escrita, el començament de les diferents intervencions dels interlocutors?

- 2 Relaciona les salutacions del requadre amb la situació en què poden ser dites. Si hi ha més d'una possibilitat, escriu-les totes.

Bona nit • Déu vos guard • Quant de temps sense veure't! • Ei! • Hola!

- Et trobes un company de classe pel carrer. ► _____
- Una senyora gran entra en una botiga. ► _____
- La teva mare es troba la seva cunyada al mercat. ► _____
- El presentador del *Telenotícies* comença el programa. ► _____
- Un senyor es troba un antic company de feina. ► _____

- 3 També a l'hora d'acomiarar-se les expressions varien segons el grau de formalitat. Imagina't situacions en què faries servir aquests comiats:

- Passi-ho bé. ► _____
- A reveure! ► _____
- Adéu! ► _____
- Ha estat un plaer. ► _____
- Que vagi bé. ► _____
- Adéu-siau. ► _____

- Quin gest acompanyaria cadascun d'aquests comiats?

Qui som?

Em dic José Luis Pérez i tinc dotze anys. El vint-i-cinc de gener en faré tretze. Ens hem **mudat** a Vilafranca aquest estiu per la feina del pare. Abans vivíem a Sant Martí Sarroca i anava a l'escola Jaume Balmes. Aquest any he començat 1r d'ESO en un institut de la ciutat i la meua germana 4t. Sóc aficionat a llegir històries fantàstiques i a la música. M'agrada escoltar bandes de rock com Muse. En aquesta fotografia aparec tocant la guitarra que em van regalar pel meu aniversari. Ara començaré les classes de guitarra elèctrica. Tant de bo que pogués muntar una banda a l'institut!

Hola! El meu nom és Jasmina. Tinc un germà petit que es diu Mashid. Acabo de fer dotze anys i visc a Vilafranca, però vaig néixer a Girona. Els meus pares són del sud de l'Índia, d'un poble a prop de la ciutat de Madràs, que és a la costa. Jo hi vaig de vacances a l'estiu. Allà hi tinc molts amics i m'encanta retrobar-los. Els **enyoro** molt, però aquí també en tinc força. M'agrada el bàsquet i jugo en un equip del barri. Les meves principals aficions són dibuixar manga i escoltar música. M'agraden cantants com Rihanna o Justin Bieber.

Hola! Jo sóc el Pol Massagué. Vaig néixer aquí, a Vilafranca del Penedès, i sempre he viscut a la ciutat. A la tarda, després de fer els deures, m'agrada sortir amb l'skate amb els amics pels carrers del barri antic. També vaig al cau els dissabtes a la tarda. Hi fem moltes activitats i sortim de colònies alguns dies per Nadal i sobretot dues setmanes a l'estiu. Ens ho passem de nassos! També sóc a la colla dels castellers des dels 8 anys. És molt emocionant sentir el cap de colla cridant: «Poseu-vos rectes!» o «Vinga, amunt!» i després el so de les gralles que anuncia que el castell tira amunt. Amb el meu cosí fem de **dosos**, els que tenen al damunt l'**acotxador** i l'**enxaneta**. Des d'allà dalt hi ha unes vistes fantàstiques de la plaça! A mi m'agraden sobretot Els Pets i La Pegatina. Fan una música molt divertida!

Em dic Eli Martínez i sempre he viscut a Vilafranca. Vaig anar a classe amb el Pol durant la Primària i ara me'l torno a trobar a l'institut. És bon noi, però a mi tot això dels castells i del cau no m'agrada gaire. A mi m'agrada més ballar. Faig dansa rítmica des dels set anys i participo en competicions per tot Catalunya. És dur però val la pena perquè coneixes molta gent nova i et mantens en forma. Les mates em costen una mica i la Jasmina m'ajuda alguna tarda. M'encanta sortir amb els amics dissabte a la tarda.

➔ CLAUS DE LA LECTURA

Quatre nois i noies que acaben de començar primer d'ESO al mateix institut es presenten ells mateixos: com es diuen, l'edat que tenen, els seus orígens familiars, on han viscut i on viuen, les seves aficions...

Si ens hi fixem atentament, també podem descobrir quin caràcter deuen tenir, allò que els emociona o els fa patir, si es coneixen i tenen relació... Et recorden algun company o alguna companya del teu institut?

➔ VOCABULARI

mudar-se: canviar de residència.

enyorar: trobar a faltar.

cau: esplai, activitat de lleure infantil i juvenil típica del dissabte a la tarda; lloc on es desenvolupa aquesta activitat.

dosos: parella de castellers que formen el pom de dalt.

acotxador: nen del penúltim pis del castell que se situa de quatre grapes damunt dels dosos i que permet a l'enxaneta de pujar sobre seu i coronar un castell.

enxaneta: nen casteller que corona un castell.

ACTIVITATS

1 Digues si aquestes afirmacions són certes (C) o falses (F):

- ☐ La Jasmina va néixer a l'Índia.
- ☐ L'Eli no coneix la Jasmina.
- ☐ Tots quatre estudien a Vilafranca del Penedès.
- ☐ La Jasmina té facilitat per les matemàtiques.
- ☐ En José Luis té una germana.
- ☐ L'Eli fa dansa rítmica.
- ☐ A en José Luis li agrada llegir.
- ☐ El germà de la Jasmina és més gran que ella.
- ☐ En Pol és casteller des dels 8 anys.
- ☐ Al Pol i al José Luis els agrada Muse.
- ☐ A la Jasmina li agrada dibuixar.
- ☐ Els pares de la Jasmina són de Madràs.
- ☐ En Pol fa d'enxaneta amb els castellers.
- ☐ L'únic dels quatre que sempre ha viscut a Vilafranca és en Pol.

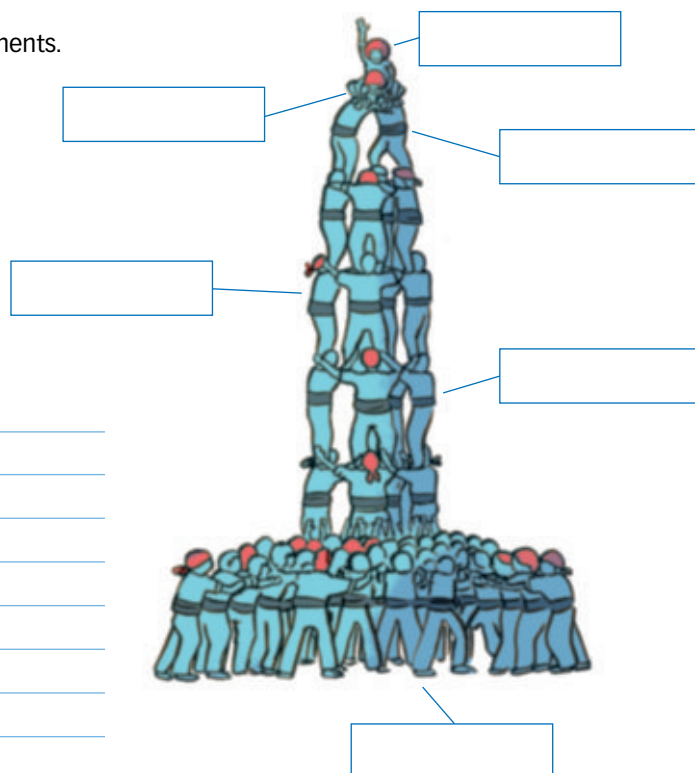

2 En José Luis, la Jasmina, en Pol i l'Eli parlen d'ells mateixos i de les seves aficions. Busca informació, si et cal, i comenta-ho:

- On és Vilafranca del Penedès? Què en saps? _____
- Coneixes el grup Muse? Què en pots dir, de la música que fan? _____
- Com és la ciutat de Madràs? Quin temps hi fa a l'estiu, quan hi va la Jasmina? _____
- Què és el *manga*? D'on prové? _____
- Què en saps, dels castells? N'has vist mai en directe? _____

3 Col·loca aquests noms de parts d'un castell en els espais corresponents.

pinya • enxaneta • quarts
dosos • acotxador • terços

4 Busca informació sobre els castells i explica:

- Quina diferència hi ha entre un pilar, una torre i un castell? _____

- Què són les gralles? _____

5 Imagina't que en José Luis, la Jasmina, en Pol i l'Eli anessin a la teva classe i respon aquestes preguntes:

- Quin dels quatre té aficions més semblants a les teves? _____
- Amb quin dels quatre creus que t'entendries millor al pati? I per fer un treball de curs? _____
- A tots quatre els agrada la música. Creus que a la majoria dels nois i noies els agrada? Per què? _____

6 Fes ara la teva presentació, semblant a la d'aquests nois. Elabora una taula amb aquestes dades: nom, lloc de naixement, família, aficions i gustos musicals. Després redacta un text amb la informació que hi hauràs recollit. Finalment, prepara aquesta redacció per fer-ne una lectura en veu alta a classe.

7 Escriu una conversa entre el Pol i l'Eli, que ja es coneixien, i un dels altres dos companys que tu triïs. Fes que se saludin, es presentin, conversin sobre l'institut i quedin d'alguna manera.

8 Com és el teu institut? Respon breument:

- Quina n'és l'adreça exacta? I el telèfon? Té pàgina web? _____
- Quants pisos té? _____
- Té aules de Plàstica i de Música? A quin pis? _____
- Té gimnàs? Com és? _____
- On és el despatx del director o directora? Saps anar-hi? _____
- Com es diu el teu tutor o tutora? Saps quan té les hores de visita? _____

Text i enunciat

Un **text** és un conjunt d'expressions que es relacionen entre si i que tenen sentit en una determinada situació de comunicació. Cadascuna d'aquestes expressions és un **enunciat**.

Per exemple, en aquesta presentació de la Jasmina, que és un text, separem amb una barra inclinada (/) els diferents enunciats:

Hola! / El meu nom és Jasmina. / Tinc un germà petit que es diu Mashid. / Acabo de fer dotze anys i visc a Vilafranca, però vaig néixer a Girona. / Els meus pares són del sud de l'Índia, d'un poble a prop de la ciutat de Madràs, que és a la costa. / Jo hi vaig de vacances a l'estiu. / Allà hi tinc molts amics i m'encanta retrobar-los. / Els enyoro molt, però aquí també en tinc força. / M'agrada el bàsquet i jugo en un equip del barri. / Les meves principals aficions són dibuixar manga i escoltar música. / M'agraden cantants com Rihanna o Justin Bieber.

Les oracions i les frases

Fixa't que el punt i els signes d'interrogació i d'exclamació assenyalen un canvi d'enunciat. Ara bé, els enunciats poden ser de dos tipus: les oracions i les frases. La diferència gramatical entre una oració i una frase és que hi hagi o no un verb:

- Les **oracions** són enunciats amb almenys un verb. Exemple: *El meu nom és Jasmina.*
- Les **frases** són enunciats sense cap verb. Exemple: *Hola!*

Les modalitats oracionals

Segons la intenció comunicativa, les oracions poden ser de diferents classes:

Oracions	Intenció comunicativa	Exemples
Declaratives	Afirmar o negar un fet o pensament	<i>Els carrers estan bruts.</i> (Afirmativa) <i>L'ordinador no funciona.</i> (Negativa)
Interrogatives	Plantejar una pregunta Poden ser totals (la resposta és <i>sí</i> o <i>no</i>) o parcials (la resposta és oberta)	<i>Hi esteu d'acord?</i> (Total) <i>Què voleu per esmorzar?</i> (Parcial)
Imperatives	Donar una ordre o prohibir alguna cosa	<i>Llença la brossa, Manel.</i> <i>No us tragueu la jaqueta.</i>
Exclamatives	Expressar una emoció o un estat d'ànim	<i>Quin embús que hi ha a la carretera!</i>
Optatives	Expressar un desig	<i>Tant de bo que no plogui el cap de setmana.</i>
Dubitatives	Presentar un fet com a dubtós	<i>Potser canviarem de cotxe aquest estiu.</i>

ACTIVITATS

1 Llegeix aquest fragment del diàleg entre els nous companys i compta quants enunciats hi ha.

- Perdoneu, nois. Sabeu on és la classe de 1r B?
 –Sí, al final del passadís.
 –Gràcies. Em dic Jasmina. Sou de primer?
 –Doncs sí. Anirem junts.
 –Fantàstic. Que sabeu si es pot jugar a bàsquet a l'hora del pati?
 –Segur que sí. El pati és molt gran i hi ha pista d'esports.

Nombre d'enunciats

■ Classifica els enunciats de la conversa en oracions i frases.

Oracions	Frases

2 Transforma, quan sigui possible, les oracions de l'activitat anterior en frases i les frases en oracions. Fixa't en l'exemple.

Exemples: Perdoneu, nois. → *Perdó, nois.*

Sabeu on és la classe de 1r B? → *La classe de 1r B, per favor?*

	▶	
	▶	
	▶	
	▶	
	▶	

3 Tots aquests personatges diuen la mateixa oració, però el to que fan servir és diferent.

■ Posa darrere de cada cas el signe de puntuació que et sembli més adequat.

?

!

.

4 Relaciona cadascuna d'aquestes oracions amb una de les classes que es distingeixen segons la intenció comunicativa:

- Potser demà arribarà el videojoc que vas encarregar...
- Quina calor que fa avui!
- Sopes a casa o surts amb els amics?
- Els boscos estan massa plens de massa arbustiva.
- No hi havia lloc per a cap més vehicle.
- Despara taula, sisplau.
- Si almenys vinguessin els meus amics!

- DECLARATIVA
- INTERROGATIVA
- IMPERATIVA
- EXCLAMATIVA
- OPTATIVA
- DUBITATIVA

L'alfabet

L'alfabet català consta de vint-i-sis lletres:

Lletres	Nom	Exemples
A a	a	<i>ala, aranya</i>
B b	be (alta)	<i>branca, bústia</i>
C c	ce	<i>carta, clauer</i>
D d	de	<i>dàtil, dilluns</i>
E e	e	<i>elefant, esperar</i>
F f	efa	<i>ferida, fum</i>
G g	ge	<i>gana, girafa</i>
H h	hac	<i>herba, hora</i>
I i	i (l·latina)	<i>imitar, iogurt</i>
J j	jota	<i>jardí, jugar</i>
K k	ca	<i>karateka, kurd</i>
L l	ela	<i>lira, llagosta</i>
M m	ema	<i>malalt, motor</i>
N n	ena	<i>nosa, nyap</i>
O o	o	<i>oca, òpera</i>
P p	pe	<i>pensar, plat</i>
Q q	cu	<i>quatre, quiosc</i>
R r	erra	<i>riure, robatori</i>
S s	essa	<i>síndria, sofà</i>
T t	te	<i>tassa, timbre</i>
U u	u	<i>unir, urani</i>
V v	ve (baixa)	<i>vaca, volar</i>
W w	ve (doble)	<i>watt, whisky</i>
X x	ics o xeix	<i>xèrif, xifra</i>
Y y	i grega	<i>yperita</i>
Z z	zeta	<i>zero, zoològic</i>

La i grega (**y**) només apareix en algunes paraules provinents d'altres llengües (*Nova York*). Ara bé, es fa servir molt sovint darrere de la ena (**n**) per formar el so de *nyap*.

La ce trencada (**ç**) i la ela geminada (**l·l**) són lletres modificades.

L'ordre alfabètic

Per ordenar alfabèticament les paraules cal tenir en compte:

- En el cas de les consonants, en primer lloc trobem les lletres sense modificar i després les lletres modificades: la **ç** va després de la **c** i la **l·l** va després del grup **ll**.
- En el cas de les vocals, trobem primer les que no porten accent o dièresi i després les que sí que en porten (*us, ús; reina, reïna*). Si totes dues porten accent, primer trobarem la que porta accent tancat i després la que porta accent obert (*després, desprès*).

1 Sense mirar la pàgina esquerra, escriu en una columna les vint-i-sis lletres de l'alfabet català. En una segona columna, al costat, escriu el nom de cadascuna de les lletres. I en una tercera columna, una paraula que comenci amb aquesta lletra.

<i>a</i>	<i>a</i>	<i>arbre</i>
<i>b</i>	<i>be (alta)</i>	<i>bossa</i>

[illegible]

club • francès • bessó
espelma • agafar • por
durícia • mel • zeta • nas

museu • tancar • premi
any • obra • figura • cavall
botó • escapar • ruc

Jonathan • Pere • Joaquim
Susanna • Sergi • Iker
Marga • Ona • Martí

▶ _____

▶ _____

▶ _____

mal • municipal • més
munió • melodia • municipi
meló • mes • municipió • mel
milícia • melós

cama • crostó • caure
calçar • capsa • camisa
calcar • cau • catxalot
cup • cirera • cigró

allargar • almívar • altura
alumini • alegria • alternar
al·legar • allisar • altre
alba • alfabet • al·lèrgia

L'ésser humà: trets psicològics

Quan ens presentem, com els nois i noies del principi d'aquesta unitat, o quan parlem d'altres persones, esmentem molts trets personals que no són només físics, sinó que també són psicològics; parlem dels gustos i del caràcter, i fem servir paraules específiques, comparacions i expressions com les que treballarem en aquesta pàgina.

Relacions de significat entre les paraules

- Els **sinònims** són paraules que tenen un significat idèntic (*ruc/ase*) o semblant (*parlar/enraonar*).
- Els **antònims** són paraules que tenen un significat contrari o oposat (*blanc/negre*).

Recursos expressius

- Les **comparacions** són expressions que ens permeten explicar com és alguna cosa posant-la en relació amb una altra, mitjançant l'adverbi *com* o amb el verb *semblar* (*té un cor dur com una pedra*).
- Les **metàfores** són associacions d'un element de la realitat amb una imatge que es considera que se li assembla (*en Genís és un linx*).

ACTIVITATS

1 Fes sèries de tres adjectius sinònims entre ells:

espavilat • expansiu • optimista • garrepa • fals • comunicatiu • extravertit
avar • viu • jovial • alegre • mentider • eixerit • enganyador • gasiu

- Sèrie 1: _____
- Sèrie 2: _____
- Sèrie 3: _____
- Sèrie 4: _____
- Sèrie 5: _____

2 Digues de quina de les sèries anteriors és antònim cadascun d'aquests altres adjectius:

gamarús • després • sincer • tancat • pessimista

- Antònims de *gamarús*: _____
- Antònims de *després*: _____
- Antònims de *sincer*: _____
- Antònims de *tancat*: _____
- Antònims de *pessimista*: _____

3 Ara forma antònims afegint un prefix a aquests adjectius:

Models: *formal* → *informal* / *ordenat* → *desordenat*.

• ___ feliç	• ___ tranquil	• ___ responsable	• ___ obedient
• ___ afortunat	• ___ pacient	• ___ assenyat	• ___ agraït
• ___ agradable	• ___ sociable	• ___ reflexiu	• ___ madur

4 Sovint recorrem a les comparacions per expressar com és el caràcter d'una persona.

Completa les comparacions següents amb l'adjectiu adient:

• _____ com una mula	• _____ com un gínjol
• _____ com un pèsol	• _____ com el plom

5 Explica què entenem quan ens diuen que algú és...

- una bleda ► _____
- un lluç ► _____
- un gallina ► _____
- molt rata ► _____
- un ase ► _____

6 Fes servir la derivació per trobar la qualitat que correspon a una persona que és:

• amable	• gelosa	• valenta	• tendra
• discreta	• franca	• covarda	• tolerant

Model: *generosa* → *generositat*

_____ ►	_____ ►	_____ ►	_____ ►
_____ ►	_____ ►	_____ ►	_____ ►
_____ ►	_____ ►	_____ ►	_____ ►
_____ ►	_____ ►	_____ ►	_____ ►

7 Relaciona les paraules de les dues columnes per formar mots compostos.

prim •	• content
aixafa •	• raons
panxa •	• solta
busca •	• flor
poca •	• guitarres
figa •	• mirat

8 Escribe un adjectiu derivat d'aquests noms:

• mandra ► _____	• neguit ► _____
• por ► _____	• fàstic ► _____
• terror ► _____	• ràbia ► _____

Els textos literaris

Els textos que hem anat trobant fins ara al llarg de la unitat tenen una intenció eminentment pràctica. Els inicials, per exemple, servien a quatre nois i noies per presentar-se ells mateixos. En canvi, els **textos literaris** són textos amb una clara **intenció artística o creativa**.

Prenguem com a exemple el poema de Clementina Arderiu que tens a la pàgina següent. Més enllà de les dades personals que la poetessa ens dona a conèixer, fins i tot més enllà dels seus sentiments íntims, el text pretén ser una **obra d'art**, és a dir, un text caracteritzat per la seva bellesa formal.

El llenguatge literari

El **llenguatge** dels textos literaris és més **elaborat** que el de la resta de textos que fem servir normalment. Això vol dir que l'escriptor dona tanta importància o més a la manera com estan expressades les seves idees i sentiments que a la realitat a què es refereix. L'expressió literària reforça el missatge que es vol transmetre.

En el poema de Clementina Arderiu trobem també alguns dels trets característics del llenguatge literari i, concretament, poètic:

- El **ritme**. A diferència dels textos de presentació de l'inici de la unitat, els versos d'Arderiu poden ser recitats. En fer-ho, adoptem una entonació que ha provocat la mateixa autora seleccionant i organitzant les paraules d'acord amb les síl·labes tòniques.
- Les **repeticions**. La repetició, al principi, al mig i al final del poema, dels versos «Clementina em dic, / Clementina em deia» dona ritme al poema però, alhora, serveix per destacar el nom i el tema central de la composició: el pas del temps i el manteniment del nom propi.
- La **rima**. La poetessa ha fet que tots els versos parells acabin en vocal neutra i que la penúltima vocal de cadascun d'aquests versos sigui una e. Aquesta rima, que en alguns casos encara és més marcada perquè també es repeteixen les consonants, té la intenció artística de reforçar el ritme i la sonoritat del text en conjunt.
- L'**alteració de la lògica**, és a dir, la presència d'elements que no acceptaríem en la vida real, fora de les convencions literàries. En aquests versos, la poetessa s'inventa un cel de l'amor i en fa caure una estrella.

ACTIVITATS

El nom

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Altres temps jo fui
Un xic temorega:
el nom m'era llarg
igual que una queixa
i em punyia el cor
quan les amiguetes
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien:
«Quin nom més bonic!
—deia alguna d'elles—,
Però no t'escau:
és nom de princesa.»

«Ai, quin nom més estrany»,
moltes altres feien;
i jo al fons del tot
sentia l'enveja
dels seus noms tan clars
de Maria o Pepa.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Però un any s'enfugí
I un altre any governa.
Aquell nom que abans
féu ma timidesa
i es tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi nu
—jo mateixa el deia—,
ara m'és honor
i m'és meravella.

Cap nom no és tan bell
damunt de la terra
com el que l'amat
em canta a l'orella,
i entra en els recers
de l'ànima meva
i em puja al cervell
i em clou les parpelles.

Del cel de l'amor
tombava una estrella...
Ara el nom em lluu
damunt de la testa
Clementina em dic,
Clementina em deia.

CLEMENTINA ARDERIU

1 Llegeix atentament el poema de Clementina Arderiu i busca el significat d'aquestes paraules al diccionari:

- temorega: _____
- punyir: _____
- enutjar: _____
- retreure: _____
- fressa: _____
- recer: _____
- cloure: _____
- testa: _____

2 Relaciona cadascuna d'aquestes maneres literàries o més elaborades d'expressar els sentiments del poeta amb una de més col·loquial:

Columna A

I em punyia el cor
quan les amiguetes
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien.

Però un any s'enfugí
I un altre any governa.

Aquell nom que abans
féu ma timidesa
i es tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi nu
—jo mateixa el deia—,
ara m'és honor
i m'és meravella.

Columna B

El temps passa.

Abans em feia
vergonya el meu nom,
després vaig començar
a pronunciar-lo amb
dolçor, i ara n'estic
orgullosa.

Em feia mal que les
amigues es riguessin
del meu nom.

3 Interpreta el sentit del poema contestant aquestes preguntes:

- De petita, no li agradava el seu nom. Per què? _____

- De gran, en canvi, ens diu que se sent molt orgullosa del seu nom. Quina ha estat la causa d'aquest canvi d'actitud? Què ha fet que el nom ara li soni gairebé com si fos un cant?

Em dic Víctor

Em dic Víctor Llobregat i visc a Barcelona, però sempre he somiat a ser japonès, viure dins d'una vinyeta de còmic i dir-me Víctor Iubacuto.

Sóc molt bo inventant-me malnoms. Els noms dels meus amics eren avorrits i bastant vulgars, es deien coses com Nil, Borja i Mariona. Els van triar els seus pares quan van néixer i no els van deixar opinar. Com que encara eren menors d'edat i analfabets, ningú no els va preguntar si volien dir-se Nil, Borja o Mariona. Els ho van posar i prou. Jo, en canvi, els vaig canviar el nom i els dic Pernil, Jojo i Tempesta, que sona molt millor i que els dona més personalitat. A ells els agrada més perquè m'ho han dit.

El Pernil, el conec de l'escola de tota la vida. Anàvem junts a pàrvuls i sèiem l'un al costat de l'altre a la gibrella. El Pernil sempre ha tret les millors notes de la classe, però és un mutant perquè no sap saltar el plint i els seus pares sí. No té el gen de fer gimnàstica. El que més l'amoïna és que els seus pares s'avergonyeixin d'un fill que treu un 5 pelat d'Educació Física. Ara és el meu millor amic. Ens vam fer molt amics aquest curs passat perquè em vaig copiar les seves notes (volia fer feliços els meus pares) i ell no em va delatar. El silenci del Pernil té molt mèrit perquè és fill únic, però sobretot perquè els seus pares són policies.

El Pernil és **GRAN**.

A la Tempesta i el Jojo els vaig conèixer després de vomitar dins d'un autocar camí de Transsilvània. Són germans bessons, però en l'únic que s'assemblen és en el cognom Bel. La Tempesta sempre havia sospitat que, a la clínica, quan van néixer s'havien equivocat i havien confós el seu germà per un altre. Però aquest estiu van descobrir que tenien records de quan compartien la panxa de la seva mare. Ara sospiten que, a la clínica, es van equivocar de pares.

Els pares Bel són uns **PLOMS**.

El Pernil, la Tempesta, el Jojo i jo vam fer un viatge junts a les terres del Comte Dràcula aquest estiu i ens vam fer amics i vampirs.

Els nostres pares també es van fer amics (vampirs no) i van decidir que el Pernil i jo aniríem a la mateixa escola que la Tempesta i el Jojo.

Al principi em va fer molta il·lusió canviar d'escola i perdre de vista la meva antiga *profe*, **la Terminator**.

Però ara que estic a punt de començar el nou curs i conèixer un munt de nens i nenes desconeguts i un grapat de *profes* estranys, ho confesso: Estic cagat de por.

El Pernil també. Avui m'ha trucat disset vegades per preguntar-me quina roba em posaré el primer dia de classe, de què portaré el *bocata* i si estrenaré motxilla o duré la mateixa de l'any passat.

Li he dit que em posaré pantalons llargs (encara que faci calor), que heretaré la motxilla del meu germà Aureli i que portaré un *bocata* de fuet. Això de la motxilla li ha fet una mica d'enveja. És clar, ell no té germans i no pot heretar res.

Jo sí. En tinc dos i són molt grans. Alguns amics no es creuen que siguin els meus germans.

MAITE CARRANZA, *Víctor i els romans*

1 Reprodueix breument la conversa que podrien haver tingut en Víctor i el Pernil quan parlen de la roba que es posaran el primer dia de classe. Com creus que se saludaran i s'acomiadaran? Marca l'obertura, el desenvolupament i el tancament de la conversa telefònica.

- Sempre he somiat a ser japonès. → oració optativa

Oració ▶

Frase ►

Diferència ►